

Wczoraj i dziś

Rozkład materiału do historii dla klasy 4 szkoły podstawowej

Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Temat	Materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej. Uczeń:	Liczba godzin
Rozdział I: Z historią na Ty			
1. Historia – nauka o przeszłości	– historia jako nauka o przeszłości – historia a baśnie i legendy – efekty pracy historyków i archeologów – źródła historyczne, ich przykłady oraz podział	– wyjaśnia, na czym polega praca historyka (III.1) – rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych (III.3) – odróżnia historię od dziejów legendarnych (III.4)	1
2. Historia wokół nas	– znaczenie pamiątek rodzinnych – drzewo genealogiczne – sposób przedstawienia historii rodziny – „wielka” i „mała” ojczyzna – patriotyzm jako miłość do ojczyzny – sposoby wyrażania patriotyzmu – „małe ojczyzny” i ich tradycje – znaczenie terminów: <i>tradycja, drzewo genealogiczne, ojczyzna, „mała ojczyzna”, patriotyzm, patriotyzm lokalny</i>	– zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich (I.1) – poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje (I.2) – wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami (II.3)	1
3. Mieszkamy w Polsce	– naród polski jako zbiorowość posługująca się tym samym językiem, mająca wspólną przeszłość i zamieszkująca to samo terytorium	– zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn narodowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć	1

	– dziedzictwo narodowe – polskie symbole narodowe – polskie święta państwowe – państwo polskie i jego regiony – mój region częścią Polski – znaczenie terminów: <i>państwo, region, naród, mniejszość narodowa, symbole narodowe, Związek Sowiecki, Polonia</i>	ich znaczenie (II.1) – wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami (II.3)	
4. Czas w historii	– chronologia i przedmiot jej badań – oś czasu i sposób umieszczania na niej dat – podstawowe określenia czasu historycznego (<i>data, okres p.n.e. i n.e., tysiąclecie, wiek</i>) – cyfry rzymskie oraz ich arabskie odpowiedniki – epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność oraz ich daty graniczne	– wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi (III.2)	1
5. Obliczanie czasu w historii	– obliczanie upływu czasu między poszczególnymi wydarzeniami – określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia – podział czasu na wieki	– wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi (III.2)	1

6. Czytamy mapę i plan	– podobieństwa i różnice między mapą a planem – znaczenie mapy w pracy historyka – odczytywanie informacji z planu i mapy historycznej – najstarsze mapy świata	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych (III.3)	1
Powtórzenie materiału i sprawdzian wiadomości z rozdziału I			2
Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów			
1. Mieszko I i chrzest Polski	– słowiańskie pochodzenie Polaków – legendarne początki państwa polskiego – książę Mieszko I pierwszym historycznym władcą Polski – małżeństwo Mieszka I z Dobrawą – chrzest Mieszka I i jego znaczenie – znaczenie terminów: <i>plemię, dynastia, Słowianie, Piastowie</i>	– zna legendy o początkach państwa polskiego (II.1) – sytuje w czasie i opowiada o księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie (IV.1) i chrzcie Polski – Piastowie. [...] Ród Piastów – legendy związane z rodem (treści dodatkowe – 1) – chrzest Polski (treści dodatkowe – 2)	1
2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	– misja świętego Wojciecha w Prusach – zjazd gnieźnieński i pielgrzymka cesarza Ottona III – wojny Bolesława Chrobrego z sąsiadami i przyłączenie nowych ziem – koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski – znaczenie terminów: <i>poganin, misja, relikwie, cesarz, arcybiskupstwo, koronacja, gród, wojowie</i>	– sytuje w czasie i opowiada o Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu Polski i zjeździe w Gnieźnie (IV.2) – misja św. Wojciecha (treści dodatkowe – 2)	1

*W średniowiecznym klasztorze	– zakony chrześcijańskie – życie w klasztorze – wpływ zakonów na rozwój średniowiecznego rolnictwa – rola zakonów w rozwoju wiedzy i średniowiecznego piśmiennictwa – najstarsze zakony na ziemiach polskich i ich znaczenie – znaczenie terminów: <i>post, klasztor, skryptorium, pergamin</i>	– zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa (treści dodatkowe – 4, nieobowiązkowe)	1
3. Polska Kazimierza Wielkiego	– Kazimierz Wielki ostatnim królem z dynastii Piastów – reformy Kazimierza Wielkiego – zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzyńka – umocnienie granic państwa – <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i> – utworzenie Akademii Krakowskiej – znaczenie terminów: <i>uniwersytet, żak</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o ostatnim z Piastów – Kazimierzu Wielkim (IV.3) – sytuuje w czasie i opowiada o [...] krakowskich żakach (IV.5)	1
*Rycerze i zamki	– średniowieczni rycerze i ich rola – od paza do rycerza – uzbrojenie rycerskie – funkcje i wygląd zamków – turnieje i obyczajowość rycerska – kodeks rycerski	– zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje (treści dodatkowe – 5, nieobowiązkowe)	1
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	– objęcie władzy przez Jadwigę – zasługi Jadwigi dla polskiej kultury, nauki i sztuki	– sytuuje w czasie i opowiada o królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle [...] i unii polsko-litewskiej [...] (IV.4)	1

	– przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie – zagrożenie ze strony Krzyżaków – okoliczności objęcia władzy w Polsce przez Władysława Jagiełłę – skutki zawarcia unii polsko-litewskiej – znaczenie terminów: <i>unia, Jagiellonowie</i>		
5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	– rycerz – cechy charakterystyczne – postać Zawiszy Czarnego – bitwa pod Grunwaldem i biorący w niej udział rycerze – znaczenie terminów: <i>rycerz, miecz, kopia, herb, kodeks honorowy</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o [...] Zawiszy Czarnym [...] (IV.4)	1
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	– Mikołaj Kopernik i jego życie – odkrycie Mikołaja Kopernika i powiedzenie: <i>wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię</i> – dokonania Kopernika spoza dziedziny astronomii – znaczenie terminu „astronomia”	– sytuuje w czasie i opowiada o Mikołaju Koperniku [...] (IV.5)	1
Powtórzenie materiału i sprawdzian wiadomości z rozdziału II			2
Rozdział III: Wojny i upadek Rzeczypospolitej			
1. Jan Zamoyski – druga osoba po królu	– kariera polityczna Jana Zamoyskiego – kariera wojskowa Jana Zamoyskiego – Zamość – miasto renesansowe – Akademia Zamojska – <i>Takie będą</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu (IV.6) – złoty wiek kultury polskiej [...] (treści dodatkowe – 6)	1

	<i>Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie</i> – znaczenie terminów: <i>szlachta, kanclerz, hetman, Carstwo Rosyjskie</i>		
2. XVII wiek – stulecie wojen	– potop szwedzki, rola Stefana Czarnieckiego – obrona Jasnej Góry i rola przeora Augustyna Kordeckiego – król Jan III Sobieski i jego zwycięstwa nad Turkami – rola husarii w polskich sukcesach militarnych – znaczenie terminów: <i>potop szwedzki, husaria, wielki wezyr, odsiecz, epidemia</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o bohaterach wojen XVII wieku: przeorze Augustynie Kordeckim, hetmanie Stefanie Czarnieckim i królu Janie III Sobieskim (IV.7)	1
*Czasy stanisławowskie	– ideały epoki oświecenia – dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego – ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej i jej znaczenie – kultura doby stanisławowskiej oraz jej przedstawiciele – „obiady czwartkowe”	– obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla (treści dodatkowe – 9, nieobowiązkowe)	1
3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania	– sytuacja Rzeczypospolitej w XVIII w. – Konstytucja 3 maja – rozbiory Rzeczypospolitej przeprowadzone przez Rosję, Prusy i Austrię – dowództwo Tadeusza Kościuszki w powstaniu w 1794 r. – bitwa pod Racławicami i rola kosynierów – klęska powstania i III rozbiór Rzeczypospolitej	– sytuuje w czasie i opowiada o Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Racławic (IV.8) – zna [...] najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie (II.1.)	1

	– znaczenie terminów: <i>reformy, rozbiory, konstytucja, powstanie, kosynierzy, zaborcy</i>		
4. Józef Wybicki i hymn Polski	– losy Polaków po upadku Rzeczypospolitej – Legiony Polskie we Włoszech i panujące w nich zasady – generał Jan Henryk Dąbrowski i jego rola w stworzeniu Legionów Polskich – Józef Wybicki – autor <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – znaczenie słów <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> hymnem Polski – znaczenie terminów: <i>emigracja, legiony, hymn państwowy</i>	– sytuje w czasie i opowiada o Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie (IV.9) – zna symbole narodowe ([...] hymn narodowy) [...] (II.1)	1
5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe	– Romuald Traugutt – życie przed wybuchem powstania styczniowego – branka i wybuch powstania styczniowego – wojna partyzancka – funkcjonowanie państwa powstańczego – Romuald Traugutt dyktatorem powstania – represje po upadku powstania styczniowego – znaczenie terminów: <i>zabór rosyjski, branka, państwo podziemne, wojna partyzancka, zesłanie</i>	– sytuje w czasie i opowiada o Romualdzie Traugucie i powstańczym państwie (IV.10)	1
6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka	– edukacja M. Skłodowskiej-Curie na ziemiach polskich – tajne nauczanie i Latający Uniwersytet	– sytuje w czasie i opowiada o laureatce Nagrody Nobla – Marii Skłodowskiej-Curie (IV.11)	1

	– kariera naukowa M. Skłodowskiej- Curie – Nagrody Nobla przyznane M. Skłodowskiej- Curie – polscy nobliści – znaczenie terminów: <i>tajne nauczanie, Nagroda Nobla, laureat</i>		
Powtórzenie materiału i sprawdzian wiadomości z rozdziału III			2
Rozdział IV: Ku współczesnej Polsce			
1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska	– działalność Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową – udział Legionów Polskich i Józefa Piłsudskiego w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej – odzyskanie niepodległości przez Polskę – walki o ustalenie granic II Rzeczypospolitej i Bitwa Warszawska – Józef Piłsudski naczelnikiem państwa – Narodowe Święto Niepodległości – znaczenie terminów: <i>II Rzeczpospolita, Naczelnik Państwa, Rzeczpospolita</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach (IV.12) – Bitwa Warszawska. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim (treści dodatkowe – 11) – zna [...] najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie (II.1.)	1
*Bitwa Warszawska	* Rosja Sowiecka i komunizm * wojna polsko-bolszewicka * Bitwa Warszawska i jej legenda * 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego – znaczenie terminów: <i>Kresy Wschodnie</i>	11. Bitwa Warszawska. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim	

2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	– problemy odrodzonej Polski – zaślubiny Polski z morzem – zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego na polu gospodarczym – budowa portu w Gdyni, Centralny Okręg Przemysłowy – Gdynia polskim „oknem na świat” – znaczenie terminów: <i>eksport, okręg przemysłowy</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni (IV.13)	1
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterzy harcerze	– wybuch II wojny światowej – sytuacja społeczeństwa polskiego pod niemiecką okupacją – Szare Szeregi (Zośka, Alek, Rudy) – akcja pod Arsenalem – batalion „Zośka” w powstaniu warszawskim – powstanie warszawskie jako wyraz patriotyzmu młodego pokolenia – znaczenie terminów: <i>okupacja, łapanki, Armia Krajowa, Szare Szeregi</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach” (IV.14)	1
4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”	– polityka Niemiec wobec ludności żydowskiej – obozy koncentracyjne – raporty Witolda Pileckiego – represje komunistów i śmierć Witolda Pileckiego – polityka komunistów wobec polskiego podziemia – postawa Danuty Siedzikówny, ps. Inka	– sytuuje w czasie i opowiada o żołnierzach niezłomnych – Witoldzie Pileckim i Danucie Siedzikównie, „Ince” (IV.15)	1

	– znaczenie terminów: <i>obozы koncentracyjne, komunizm, opozycja antykomunistyczna, „żołnierze niezłomni”</i>		
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	– opozycyjna rola Kościoła w czasach komunizmu – wybór Karola Wojtyły na papieża – pielgrzymki papieża do ojczyzny – <i>Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!</i> – wsparcie Kościoła dla opozycji – Jan Paweł II jako papież pielgrzym – znaczenie terminów: <i>papież, konklawe, kardynał, pontyfikat</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o papieżu Janie Pawle II (IV.16)	1
6. „Solidarność” i jej bohaterowie	– kryzys PRL w latach 70. XX w. – działalność opozycyjna – strajki robotnicze i powstanie związku zawodowego „Solidarność” – bohaterowie „Solidarności” – L. Wałęsa, A. Walentynowicz, A. Gwiazda – wprowadzenie stanu wojennego i represje przeciwko opozycji – przełom 1989 r. i upadek komunizmu – znaczenie terminów: <i>strajk, związek zawodowy, „Solidarność”, stan wojenny, Okrągły Stół</i>	– sytuuje w czasie i opowiada o „Solidarności” i jej bohaterach (IV.17)	1
Powtórzenie materiału i sprawdzian wiadomości z rozdziału IV			2

Zakładane osiągnięcia ucznia

Rozdział I: Z historią na Ty

Uczeń:

- charakteryzuje nauki badające przeszłość;
- odróżnia historię rozumianą jako przeszłość od historii rozumianej jako nauka o dziejach;
- porównuje sposób zdobywania wiedzy przez historyka i archeologa;
- podaje przykłady różnego rodzaju źródeł historycznych;
- podaje przykłady różnego rodzaju pamiątek historycznych i wyjaśnia, dlaczego są one ważne;
- wskazuje tradycje rodzinne i opowiada o nich;
- sporządza drzewo genealogiczne najbliższych członków rodziny;
- wyjaśnia, czym jest patriotyzm i w jaki sposób należy go wyrażać;
- wskazuje lokalne zabytki i inne miejsca związane z dziejami regionu, np. pomniki;
- wyjaśnia, czym jest naród;
- opisuje polskie symbole;
- wymienia najważniejsze święta państwowe i narodowe;
- dostrzega związki przeszłości z współczesnością;
- chronologicznie układa epoki historyczne oraz wskazuje ich daty graniczne;
- umiejscawia epoki, wieki, wydarzenia na osi czasu;
- porządkuje chronologicznie różne daty;
- przypisuje określone wydarzenie historyczne do ery, epoki, wieku;
- oblicza upływ czasu między różnymi wydarzeniami, w tym na przełomie obu er;
- odczytuje informacje z osi czasu;
- zamienia cyfry arabskie na rzymskie;
- rozróżnia mapę od planu;
- charakteryzuje różnego rodzaju symbole kartograficzne i odczytuje informacje z mapy;
- wyjaśnia, dlaczego mapy są ważne w pracy historyków.

Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów

Uczeń:

- przedstawia legendy o początkach państwa polskiego;
- wyjaśnia znaczenie chrztu Polski;
- przedstawia najważniejsze dokonania Mieszka I;
- przedstawia najważniejsze dokonania Bolesława Chrobrego;
- przedstawia, kim był św. Wojciech i jaki był cel jego misji;
- opisuje przebieg i wyjaśnia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego;
- pokazuje na mapie ziemie przyłączone do państwa polskiego;
- wyjaśnia, dlaczego potomni nazwali Kazimierza Wielkim;
- wyjaśnia powiedzenie, że *Kazimierz zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*;
- wymienia najważniejsze reformy wprowadzone przez króla;
- wyjaśnia znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej;
- opisuje wygląd średniowiecznego zamku;
- wskazuje najważniejsze dokonania Jadwigi i Władysława Jagiełły;
- wskazuje na mapie państwo zakonu krzyżackiego oraz obszar Wielkiego Księstwa Litewskiego;
- wyjaśnia przyczyny zawarcia unii między Polską a Wielkim Księstwem Litewskim i jej konsekwencje;
- opisuje bitwę pod Grunwaldem;
- wyjaśnia, dlaczego Zawisza Czarny stał się wzorem do naśladowania dla polskich rycerzy;
- przedstawia obyczajowość rycerską;
- charakteryzuje uzbrojenie rycerza;
- przedstawia dokonania Mikołaja Kopernika.

Rozdział III: Wojny i upadek Rzeczypospolitej

Uczeń:

- wyjaśnia, w jaki sposób wybierano króla po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów;
- charakteryzuje „złotą wolność szlachecką”;

- wyjaśnia, dlaczego Jan Zamoyski został uznany za męża stanu;
- wyjaśnia, dlaczego Jan Zamoyski przywiązywał dużą wagę do edukacji;
- dokonuje oceny dokonań przeora Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego;
- wskazuje największe polskie sukcesy militarne w 2. poł. XVII w.;
- charakteryzuje postać i dokonania Tadeusza Kościuszki;
- wyjaśnia znaczenie Konstytucji 3 maja;
- wyjaśnia, dlaczego Polacy zdecydowali się walczyć u boku Napoleona;
- zna dokonania Jana Henryka Dąbrowskiego;
- charakteryzuje Legiony Polskie we Włoszech;
- zna tekst *Mazurka Dąbrowskiego* i jego autora;
- wyjaśnia, jakie były przyczyny wybuchu powstania styczniowego;
- zna dokonania Romualda Traugutta;
- opisuje funkcjonowanie państwa powstańczego;
- przedstawia dokonania Marii Skłodowskiej-Curie.

Rozdział IV: Ku współczesnej Polsce

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego podczas I wojny światowej pojawiła się szansa na odzyskanie niepodległości przez Polskę;
- wykazuje wkład Polaków w odzyskanie niepodległości i rolę Legionów Polskich;
- wykazuje rolę Józefa Piłsudskiego w utworzeniu II Rzeczypospolitej;
- uzasadnia znaczenie bitwy pod Warszawą;
- charakteryzuje trudności, z jakimi zmierzyli się Polacy, budując II Rzeczpospolitą;
- przedstawia wkład Eugeniusza Kwiatkowskiego w rozwój gospodarczy II Rzeczypospolitej;
- wyjaśnia, dlaczego Gdynia stała się polskim „oknem na świat”;
- charakteryzuje sytuację społeczeństwa polskiego pod okupacją niemiecką;
- wyjaśnia, jakie zadania realizowało Polskie Państwo Podziemne;

- na przykładzie akcji pod Arsenalem wyjaśnia, na czym polegała działalność Szarych Szeregów;
- przedstawia zasługi Zośki, Alka i Rudego;
- podaje przykłady różnych sposobów walki z okupantami;
- opisuje politykę Niemiec wobec ludności żydowskiej;
- charakteryzuje politykę komunistów wobec polskiego podziemia niepodległościowego;
- ocenia postawę Witolda Pileckiego, Danuty Siedzikówny;
- przedstawia rolę Kościoła katolickiego w czasach komunizmu;
- wyjaśnia znaczenie Jana Pawła II w walce społeczeństwa polskiego o wolność;
- opisuje tło powstania związku zawodowego „Solidarność” oraz przedstawia główne żądania strajkujących;
- wymienia czołowych przywódców opozycyjnego ruchu robotniczego;
- opisuje skutki wprowadzenia stanu wojennego;
- przedstawia okoliczności, w jakich Polska odzyskała suwerenność.